

**”Where would I find a quiet grove to meditate in,
to live in forever?”**

– Elvyttävä luonto osana henkistä etsintää Jack Kerouacin
teoksessa *The Dharma Bums*

Heidi Tiusanen

Kandidaatintutkielma

Kirjallisuus

Musiikin, taiteen ja kulttuurin

tutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Heidi Tiusanen	
Työn nimi ”Where would I find a quiet grove to meditate in, to live in forever?” – Elvyttävä luonto osana henkistä etsintää Jack Kerouacin teoksessa <i>the Dharma Bums</i>	
Oppiaine Kirjallisuus	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Syksy 2021	Sivumäärä 25
Tiivistelmä <p>Kandidaatintutkielmassa tarkastellaan Jack Kerouacin romaanin <i>The Dharma Bums</i> (1958) päähenkilö Ray Smithin kautta fokalisoituvia luonnon merkityksiä. Tarkoituksena on selvittää, millaisia erityisesti hyvinvointiin liittyviä merkityksiä luonto päähenkilön kerronnan kautta saa, millaisena päähenkilön luontosuhde kuvastuu sekä miten päähenkilön sisäinen luonto ja ulkoinen luonto ovat yhteydessä toisiinsa. Päähenkilön vetäytyminen juhlinnan täyteisestä kaupungista luontoon luo sopivan kontrastin luonnon hyvinvointivaikutusten tarkasteluun, joita Kerouacin tuotannossa ei ole aiemmin juuri tutkittu.</p> <p>Teoreettisena lähestymistapana teoksen analyysiin toimii ekopsykologiaan painottuvan ekokriittisen kirjallisuudentutkimuksen näkökulma. Analyysiosa rakentuu Terry Giffordin pastoraalikirjallisuudelle määrittämien vetäytymisen (retreat) ja paluun (return) motiivien mukaan, jotka havainnollistavat liikettä luonnon ja kaupungin välillä. Ekokritiikin teorioista hyödynnetään Greg Garrardin määrittelemiä pastoraalin ja villin luonnon troopeja, joiden avulla tarkastellaan luontokuvausta. Ekopsykologiasta tutkimukseen valikoituvat hyvinvoinnin ja luontosuhteen käsitteet sekä näkemykset luonnon elvyttävistä vaikutuksista.</p> <p>Luonto kuvastuu päähenkilö Ray Smithille idealisoituna ja elvyttävänä ympäristönä, jossa meditoidaan ja tavoitellaan valaistumista. Visuaalisista merkityksistä luontoa määrittää kauneus, jolla on Raylle inspiroivia, rentouttavia sekä rauhoittavia vaikutuksia. Fyysiset luonnon merkitykset tiivistyvät toimintana retkeilyyn ja vuorikiipeilyyn. Korkeana, kaupungista kaukaisena paikkana vuoristo pitää Rayn erossa alkoholista, jonka käytössä hänellä kuvastuu ongelmia läpi teoksen. Rayn luontosuhdetta määrittävät henkisyys, ristiriitaisuus ja antroposentrisyys, siinä missä hänestä välittyy kuitenkin myös arvostus luontoa ja luonnonläheistä elämää kohtaan. Rayn sisäinen ja ulkoinen luonto ovat voimakkaassa yhteydessä toisiinsa, mikä ilmenee luontokuvauksen värityksenä teoksessa usein päähenkilön tunteiden mukaan.</p>	
Asiasanat ekokritiikki, ekopsykologia, luontosuhde, luonto, hyvinvointi, pastoraali, villi luonto, Jack Kerouac	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällys

1	JOHDANTO.....	1
2	TEOREETTINEN LÄHESTYMISTAPA.....	4
3	PASTORAALINEN JA VILLI VUORISTOLUONTO.....	8
3.1	Fokalisaatio ja kuvitelma matkanteossa.....	8
3.2	Villin luonnon idealisoitu kauneus.....	10
4	LUONTO VETÄYTYMISEN PAIKKANA	13
4.1	Luontoon erakoituminen.....	14
4.2	Vetäytymisen henkinen ulottuvuus.....	15
5	KOTIINPALUU LUONNON VAHVISTAMANA.....	17
6	PÄÄTÄNTÖ.....	21
	LÄHTEET.....	23

1 JOHDANTO

Tässä tutkielmassa tarkastelen Jack Kerouacin vuonna 1958 ilmestyneen romaanin *The Dharma Bums*¹ (suom. *Dharmapummit*, 2001) päähenkilön kautta fokalisoituvia luonnon merkityksiä. Käytän tutkimukseni pääasiallisena teoreettisena viitekehyksenä ekokriittistä kirjallisuuden tutkimussuuntausta, jolloin tarkastelun keskiössä on ei-inhimillisen luonnon sekä inhimillisen eli ihmisen välinen suhde. Ekokritiikin tutkija Greg Garrardin määrittelemistä ekokritiikin troopeista hyödynnän *pastoraalia* ja *villiä luontoa*, joiden avulla tarkastelen teoksessa esiintyvää luontoympäristöä sekä päähenkilön luonnolle antamia merkityksiä. Analyysini rakentuu ekokritiikin tutkija Terry Giffordin pastoraalikirjallisuudelle määrittämien *vetäytymisen* (retreat) ja *paluun* (return) motiivien mukaisesti, sillä ne osana kerronnan rakennetta muodostavat mielenkiintoisen sekä päähenkilön luontosuhteen kannalta olennaisen asetelman tarkastella teosta. Sovellan lisäksi ekopsykologian näkemyksiä luonnon elvyttävistä vaikutuksista, joiden avulla laajennan löytämäni luonnon merkitysten tulkintaa kohti luonnon parantavia vaikutuksia.

Jack Kerouacilla ja *Dharmapummit* -teoksella on amerikkalaisen beat-kirjallisuuden kentällä klassikon asema. Tositapahtumista inspiroituneessa romaanissa (ks. Nicosia 1986, 495–496) päähenkilö, minäkertoja Ray Smith (Kerouacin alter ego) on henkisen etsinnän polulla ja tavoittelee valaistumista. Hän kiipeää ystäviensä Japhy Ryderin ja Henry Morleyn kanssa Kaliforniassa sijaitsevalle Matterhorn Peak -vuorelle. Teos ammentaa nimensä² mukaisesti vahvasti zenbuddhalaisuudesta: kiipeilymatkan aikana esitetään zen-koaneja ja ydinajatuksia zenin filosofiasta. Tämän lisäksi kehitellään spontaaneja haikuja, kritisoidaan 50-luvun Amerikan kulutuskeskeistä elämäntapaa sekä visioidaan suurta ”rinnkavallankumousta”, vaihtoehtoa kaupunkielämän sykkeelle. Keskeisimpänä aiheena *Dharmapummeissa* toimii vuorikiipeilyn lisäksi itse luonto, joka yhdistyy näkyvimmin päähenkilön valaistumisen tavoitteluun. Teoksessa voidaan myös havaita pastoraalin lajille ominainen luonnon ja kaupungin vastakkainasettelu, jossa minua kiinnostaa juuri teoksen luonnon ja sen keskeisimpänä miljööinä toimivan Matterhorn Peak -vuoriston kuvaus.

¹ Viittaan tutkielmassani teokseen jatkossa sen suomenkielisellä nimellä *Dharmapummit* tekstin selkeyden ja luettavuuden vuoksi. Romaanista esittämässäni sitaateissa teos lyhenee muotoon *DB*.

² Merriam-Webster-sanakirjan mukaan *dharman* voidaan hindulaisuuden ja buddhalaisuuden kontekstissa sekä tutkielmani kannalta osuvasti nähdä viittaavan sopusointuun yksilön velvollisuuden ja luonnon välillä. Dharma on siis eräänlainen olemassaolon perusta, jumalallinen laki (Merriam-Webster.)

Huoli ympäristöstä ja ilmastonmuutoksesta on ollut jo pidemmän aikaa yksi näkyvimpiä julkisen keskustelun aiheita. Mediassa on kirjoitettu niin ilmastohätätilasta kuin myös ilmastoahdistuksesta. Ilmastoaktivistit ja ympäristöliikkeet ovat nousseet yhä aktiivisemmin ja näkyvämmiin puolustamaan itselleen tärkeäksi kokemaansa asiaa. Nämä seikat osaltaan kertovat siitä, miten ajankohtainen, ikaikainen ja erottamaton ihmisen ja luonnon välinen suhde ilmiönä on. Kirjallisuus representoi aina jollain tapaa kulttuuria sekä sosiaalista todellisuutta. Beat-kirjailijoiden, *beatnikkien* elämäntapaa luonnehditaan usein alkoholin, huumeiden, seksin ja jazzin täyteiseksi (Esim. Vartiainen 2013, 164–165) ja nämä aiheet esiintyvätkin usein heidän teoksissaan. *Dharmapummeissa* päähenkilön vetäytyminen juhlinnan täyteisestä kaupungista luontoon tekee kuitenkin poikkeuksen tällaiseen elämäntapaan, mikä luo mielenkiintoisen kontrastin tarkastella juuri kyseistä teosta. Hyvinvoinnin tarkastelu Kerouacin tuotannossa on muutenkin jäänyt hyvin vähälle, enkä löytänyt yhtään hyvinvointia käsittelevää tutkimusta. Näenkin, että oma tutkimukseni tuo näin tärkeän lisän Kerouacin tuotantoa koskevalle tutkimukselle.

Aiempaa tutkimusta Kerouacin tuotannosta ja kohdeteoksestani *Dharmapummeista* on tehty maailmalla laajasti, mutta Suomessa huomattavasti vähemmän.³ Johanna Juvonen (2005) on pro gradu -tutkielmassaan hyödyntänyt kulttuurintutkimuksellisesta näkökulmaa ja lähestynyt Kerouacin romaaneja *On the Road*, *The Dharma Bums* ja *Big Sur* ympäristökirjallisuutena. Juvosen tutkimuksen keskiössä ovat teosten välittämä ympäristöaate ja buddhalaisuus, kun taas oma tutkimukseni tarkastelee rajatummin yksittäisen romaanin päähenkilön merkityksellistämää luontoa erityisesti sen hyvinvointivaikutuksista sekä pastoraalikirjallisuuden *vetäytymisen* ja *paluun* motiiveista käsin. Yhteistä tutkimuksille on kuitenkin *pastoraalin* ja *villin luonnon* trooppien käyttäminen.

Tutkimusongelmani tiivistyy kahteen pääkysymykseen: miten teoksen luonto merkityksellistyy päähenkilön näkökulmasta käsin sekä miten nämä luonnon merkitykset vaikuttavat päähenkilön hyvinvointiin.⁴ Samalla tarkastelen myös päähenkilön luontosuhteen sekä sisäisen luonnon, siis psyyken, ja ulkoisen luonnon välisen yhteyden kuvastumista teoksessa. Oletukseni on, että luonto näyttäytyy teoksessa seikkailun ja vaeltamisen ohella päähenkilölle pysähtymisen paikkana.

³ Esittelen aiempaa tutkimusta tarkemmin läpi luvussa 2.

⁴ Vaikka *Dharmapummeissa* voidaankin nähdä paljon omaelämäkerrallisia piirteitä, ei teoksessa esitettyjen tapahtumien todellisuuden tai fiktiivisyyden arviointi kuitenkaan ole tutkimukseni kannalta merkityksellistä. En tarkastele teoksessa esiintyvien muiden henkilöahmojen suhdetta luontoon enkä myöskään tutki sitä, millaisia merkityksiä teos laajemmin luonnolle antaa.

Luontoon vetäydytään, kun sietokyky kaupunkiympäristöön ylittyy ja ympäristö muuttuu huonovointisuutta aiheuttavaksi. Näen siis, että luonnon mahdollistaman ”retriitin” kautta päähenkilö pyrkii palauttamaan yhteytensä niin sisäiseen kuin ulkoiseenkin luontoon ja saavuttamaan näin hyvinvoinnillisen tasapainon. Perustelen ekokriittistä ja ekopsykologista lähestymistapaa sillä, että luonto ja ympäristö ovat oletukseni mukaan teoksessa keskeisessä roolissa syvällisemmällä tapaa kuin vain maisemakuvauksena tai mahdollistamassa vuorikiipeilyn puitteet.

Esittelen seuraavaksi tutkimuksessa käyttämäni teoreettiset viitekehykset. Sen jälkeen määrittelen tutkimukseni tärkeimmät käsitteet eli *hyvinvoinnin*, *luontosuhteen* ja *luonnon*. Avaan *hyvinvoinnin* määritelmää ekopsykologian kontekstista käsin. *Luontosuhteen* avulla pääsen puolestaan lähestymään ja selvittämään luonnolle annettuja merkityksiä. *Luonto* toimii inhimillisen ohella tutkimukseni toisena keskeisenä elementtinä, jolloin on perusteltua täsmentää ja rajata, mitä sillä tutkimuksessani tarkoitan. Käsitteenmäärittelyn jälkeen avaan luvussa 3 lyhyesti teoksen fokalisaatiota, jonka jälkeen aloitan varsinaisen analyysin tarkastelemalla teoksessa fokalisoituvaa vuoristokuvausta ekokritiikin tutkija Garrardin *pastoraalin* ja *villin luonnon* troopeista käsin. Luvussa 4 keskityn ekokritiikin tutkija Giffordin *pastoraalin vetäytymisen* ilmenemiseen teoksessa sekä sen mahdollistamiin erakoitumisen ja hengellisyyden ulottuvuuksiin. Luvussa 5 pohdin *kotiinpaluuta* tarkastelemalla, miten luontoon vetäytymisen seuraukset ymmärretään. Tarkastelen myös päähenkilölle kehittyvää uudenlaista luontosuhdetta sekä sovintoa ihmisen ja luonnon välillä. Lopuksi esittelen päätännössä keskeisimmät analyysin myötä teoksesta esille nousseet havainnot.

2 TEOREETTINEN LÄHESTYMISTAPA

Ekokriitikko Cheryl Glotfelty (1996, xviii–xix) määrittelee ekokritiikin kirjallisuuden ja fyysisen ympäristön välisen suhteen tutkimukseksi, jolloin sen pääaiheena ovat luonnon ja kulttuurin väliset yhteydet sekä erityisesti kielen ja kirjallisuuden kulttuuriset artefaktit. Myös ekokritiikin tutkija Greg Garrard näkee ei-inhimillisen ja kulttuurin sekä niiden välillä käytävän neuvottelun ekokritiikin kannalta keskeisenä, korostaen myös ekologisen lukutaidon tärkeyttä (Lahtinen & Lehtimäki 2008, 15). Vastoin Glotfeltyn ja Garrardin näkemyksiä ekokriitikko Richard Kerridge (1998, 5) kuitenkin painottaa ekokritiikille ensisijaisena lähestymistapana globaalin ympäristökriisin näkökulmaa, sillä hänen mukaansa juuri ympäristökriisi esittää joitain aikamme suurista poliittisista ja kulttuurisista kysymyksistä. *Dharmapummit* ei kuitenkaan käsittele ympäristön tuhoutumista, jolloin tutkimukseni vastaa inhimillisen ja ei-inhimillisen välisen suhteen tarkastelun myötä enemmänkin Glotfeltyn tai Garrardin lähestymistapaa.

Huoli ympäristöstä alkoi herätä maailmalla 1960- ja 1970-luvun välillä (ks. Lummaa, Vuorisalo & Rönkä 2012, 15–16), siinä missä *Dharmapummit* on ilmestynyt hieman aiemmin vuonna 1958 eli juuri ympäristökeskustelun heräämisen kynnyksellä. Kirjallisuuden ja ympäristön välisen suhteen tutkimuksen synnyn kannalta käänteentekevä julkaisu on Rachel Carsonin teos *Silent Spring* (1962), jossa Carson esittää kaunokirjallisuuden keinoin kuvitelman ympäristömyrkkujen käytön seurauksena tuhoutuneesta ja hiljentyneestä luonnosta. Teoksen ilmestymisen nähdään herättäneen keskustelua, joka kytkeytyy ekokatastrofin ja ilmastonmuutoksen kaltaisten modernien ympäristökysymysten syntyyn. (Lahtinen & Lehtimäki 2008, 7.) Kuten kirjallisuudentutkija Sarah Daw (2018, 10–12) kuitenkin toteaa Donald Worsterin (1977) ja Joel Hagenin (1992) näkemyksiä lainaten, kylmän sodan ja ydinaseiden kehittämisen aika on yhteydessä ekologisen ajattelun kasvuun sekä ihmisen ja ympäristön välisen suhteen tutkimisen kiinnostuksen heräämiseen, siinä missä kyseinen aika on Dawin mukaan vaikuttanut myös Carsonin teoksen syntyyn.

Kirjallisuudentutkimuksessa ekokritiikki on vielä melko uusi suuntaus. Kirjallisuudentutkijat Toni Lahtinen ja Markku Lehtimäki (2008, 11) Glotfeltyä (1996) lainaten esittävät, että ekokritiikki vakiintui kirjallisuudentutkimuksen anglosaksiselle kentälle vasta 1990-luvun alussa. Ekokriittiseen kirjallisuudentutkimukseen sisältyy useita sille läheisiä sekä painotuksiltaan erilaisia koulukuntia, minkä vuoksi se ei ole yksi yhtenäinen teoria. Sen sijaan laajana suuntauksena ekokritiikki kattaa monia keskenään erilaisia teorioita (Lahtinen & Lehtimäki 2008, 11–12; Garrard 2011, 18–36.)

Ekokriittisessä kirjallisuudentutkimuksessa voidaankin esimerkiksi kysyä, miten luonto representoituu kaunokirjallisuudessa, miten maasta käytetyt metaforat vaikuttavat tapaan kohdella sitä tai ovatko teoksesta välittyvät arvot ekologisen viisauden mukaisia (Glotfelty 1996, xviii–xix).

Ekokriittinen tutkimus on selvästi kasvattanut suosiotaan viime vuosina. Elin Käck on tarkastellut Kerouacin *Big Sur* -teosta artikkelissa ”’Horrible washing sawing’: ecology and anthropocentric sublimity in Jack Kerouac’s *Big Sur*” (2020) ja on todennut luontokuvauksen lukemisen osana päähenkilön sisäisen tilan heijastumista antoisaksi, mihin itsekin tässä tutkielmassa pyrin. Petra Laine puolestaan on kandidaatintutkielmassaan *Tove Janssonin saaristoidylli ja sen uhkakuvat. Ekokriittinen tutkimus romaanista Sommarboken* (2020) tämän tutkielman tavoitteiden mukaisesti selvittänyt teoksesta kuvastuvaa luontosuhdetta sekä luonnon merkityksiä. Keskiössä omassa tutkielmassani on kuitenkin suurelta osin myös luonnon parantavien vaikutusten selvittäminen. Tarkastelen *Dharmapummeja* siis ekopsykologiaan painottuvan ekokriittisen kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta.

Ekopsykologia on lähtöisin 1980-luvun Yhdysvalloista (Hirvi 2006, 11). Tutkimusuuntauksena se on hyvin lähellä ympäristöpsykologiaa (ks. Salonen 2006, 51–52) sekä edellä esittelemääni ekokriittistä tutkimusta. Aiemmat Kerouacin *Dharmapummit* -romaanin käsittelevät tutkimukset eivät havaitsemani perusteella ole lähestyneet teosta ekopsykologisesta näkökulmasta, jolloin tutkimukseni voi mahdollistaa luonnon ja ihmisen hyvinvointiin liittyvien, vielä esittämättömien ekopsykologisten tulkintojen muodostamisen siitä. Analyysin haasteeksi nousee kuitenkin se, missä määrin ennakkokäsitykseni ja -tietoni Kerouacin terveydestä ohjaavat fiktiivisen tekstin luentaa.⁵ Ekokriittistä ja ekopsykologiaa yhdistävää kirjallisuudentutkimusta on aiemmin tehnyt myös Hanna Kirjavainen pro gradu -tutkielmassaan *Matka muumiperheen mielenmaisemiin. Ekokriittinen ja ekopsykologinen näkökulma Tove Janssonin teokseen Pappan och havet* (2009), jossa luonnon vaikutusta henkiseen eheytymiseen on tarkasteltu muumiperheen hahmojen kautta. Myös tässä tutkimuksessa selvitetään luontosuhdetta ja luonnon parantavaa vaikutusta, mutta eri teoksesta sekä useiden henkilöhahmojen luontosuhteiden tarkastelemisen sijaan rajatumminkin ainoastaan päähenkilön luontosuhteeseen keskittyen.

⁵ On yleisesti tiedossa, että Kerouac kärsi alkoholismista, joka koitui myös hänen kuolemakseen vuonna 1969. Gerald Nicosian kirjoittamasta Jack Kerouac -elämäkerrasta *Memory Babe. A Critical Biography of Jack Kerouac* selviää, että lääkäri totesi Kerouacin jaloissa laskimotulehduksen, jonka kipuja viinin ja amfetamiinin käyttö entisestään pahensivat (Nicosia 1986, 471.)

Ekokriitikko Glotfelty (1996, xxi) mainitsee, että psykologia on pitkään keskittynyt ihmismieltä koskeviin teorioihin ja jättänyt niissä siksi luonnon huomiotta. Tunnettu ekopsykologi Theodore Roszak (1993, 320) linjaakin, että ekopsykologiassa tavoitteena on saada heräämään ihmisen ekologisessa alitajunnassa, mielen ytimessä sijaitseva synnynnäinen tunto ympäristöön liittyvästä *vastavuoroisuudesta*. Vastavuoroisuuden suhteen ekopsykologian näkökulmaa edustava Jussi Hirvi (2006, 11–12) täsmentää, että juuri yhteyksien korostaminen on tärkeää, jotta vältetään vaarallisesti yksinkertaistamasta luonnon ja ihmisen välistä suhdetta hyväksikäyttösuhteeksi. Glotfelty (1996, xix) näkeekin kaiken ekologisen kritiikin lähtökohtana inhimillisen kulttuurin, joka on yhteydessä fyysiseen maailmaan paitsi vaikuttaen siihen, myös vaikuttuen siitä. Ekopsykologi Riitta Wahlström (2006, 79) havainnollistaa ilmiötä siten, että maan hoitaminen on samalla myös oman itsensä hoitamista.

Ekopsykologi Kirsi Salonen (2006, 58–69) esittää, että ihminen voi heikentyneen luontosuhteen seurauksena toimia vastoin omaa luontoaan, mikä johtaa fyysiseen ja henkiseen huonovointisuuteen. Wahlströmin (2006, 78) mukaan ekopsykologiassa *hyvinvoinnin* rakentumisen pohjana toimii syvä yhteys luontoon, joka on luonteeltaan kokemuksellista ja ei-kielellistä. Luontoympäristö voi lisäksi mahdollistaa pysähtymisen hetken omien sisäisten tunteiden tarkastelemiseen sekä tarjota näin elvyttäviä ja korjaavia vaikutuksia (Salonen 2006, 58–59). Kohdeteokseni kannalta näkökulma on mielenkiintoinen, sillä romaanin päähenkilö tavoittelee valaistumista meditoimalla juuri luontoympäristössä, siinä missä valaistuminen vastaavasti käsitetään tilaksi, jossa kärsimykselle ei ole sijaa.

Luontosuhteen on usein katsottu merkitsevän yksilön tietoisesti valitsemaa asennetta tai se on mielletty ominaisuudeksi, joka vaihtelee herkkyydeltään yksilöllisesti. Ekopsykologiassa yksilö kuitenkin nähdään osana luontoa, mikä periaatteessa kumoaa luontosuhteen käsitteen. Ekopsykologian mukaan luontosuhde on siis ihmisessä sellaisenaan olemassa ja nykyisin usein heikentyneenä, vaikkei ihminen itse tiedostaisikaan sitä. (Salonen 2006, 51.) Ekopsykologiaa varhaisempi psykologian osa-alue ympäristöpsykologia sen sijaan tekee tutkimuksessaan jaon ihmisen sisäiseen kokemukseen eli elämykselliseen puoleen sekä ulkoiseen toimintaan, käyttäytymiseen (Valli 2012, 51–52). Tämä Descartesin (esim. Garrard 2011, 28) tutuksi tekemä dualistinen jako ei kuitenkaan ole tutkimukseni kannalta mielekäs, koska se ei sovi käyttämäni ekopsykologiseen lähestymistapaan, eikä ympäristöpsykologia myöskään sisällytä tarkastelemani villiä luontoa tutkimuskohteekseen (Ks. Valli 2012, 51).

Tarkastellessani teoksen *luontoa* viittaa siis tutkimuksessani luontosuhteen käsitteellä siihen, millaisia asenteita päähenkilöllä luontoa kohtaan kuvastuu. Asenteiden voidaan vastaavasti nähdä heijastuvan edelleen siihen, miten luontoa kohtaan toimitaan. Luonnon käsitettä käyttäessäni tarkoitan teoksessa niitä alueita, jotka ovat mahdollisimman vähän ihmisen muokkaamia eivätkä sisälly kaupunkiympäristöön. Lasken luontoon kuuluvaksi myös romaanissa esiintyvät luonnon ja kaupungin väliset raja-alueet, kuten maaseudun Matterhornin vuoristoalueen lähellä.

Ekokriittisen ja ekopsykologisen lähestymistavan kannalta koen kuitenkin vielä tarpeelliseksi avata hieman tarkemmin *luonnon* käsitettä. Tyypillisesti luonto on irrotettu inhimillisestä ja kulttuurista (Lahtinen & Lehtimäki 2008, 9). Ratkaisu ei ole kuitenkaan täysin ongelmaton ottaen huomioon esimerkiksi *ihmisluonnon* eli ihmisyyden käsitteen olemassaolon ja sen, että ihminen voidaan hahmottaa myös osaksi luontoa. Ekopsykologia käsittää asian juuri näin. Ekopsykologiaa edustava tutkija Andy Fisher esittää, että dualistinen jako ”sisäisen” elämän ja ”ulkoisen” maailman välille on mahdollisesti ekopsykologian ydinongelma, koska se erottaa ihmisen mielen luonnosta. Ekopsykologian filosofisena pyrkimyksenä Fisherin mukaan näin ollen on ”kääntää psyyke nurinpäin” ja sijoittaa mieli maailmaan itsessään kuuluvaksi, jolloin sielu palautetaan luontoon ja luonto sieluun (2013, 9–10.) Lähden siis *Dharmapummien* analyysissä liikkeelle siitä, että sen päähenkilöä tarkastellaan *osana* luontoa, ei siitä irrallisena.

3 PASTORAALINEN JA VILLI VUORISTOLUONTO

3.1 Fokalisaatio ja kuvitelma matkanteossa

Narratologi Gerard Genette on kehittänyt *fokalisaation* käsitteen, joka viittaa ”fokukseen” eli siihen, miten teoksen kerronta kohdentuu suhteessa teoksen fiktiivisessä maailmassa oleviin henkilöihin (Steinby 2009, 103). Ray on *Dharmapummien* ainoa minä-muotoinen kertoja, jolloin lukijalle hahmottuva kuva teoksen luonnosta piirtyy subjektiivisesti hänen kauttaan. Ennen pastoraalin esittelyä avaan vielä lyhyesti *troopin* käsitettä, johon ekokriitikko Greg Garrardin (ks. 2011, 8) ekokritiikin troopit perustuvat. Troopeilla, kuten tarkastelemillani *pastoraalilla* ja *villillä luonnolla*, tarkoitetaan kirjallisuuden tutkimuksessa kuvaannollisia ilmaisuja, kielikuvia, joissa sanojen käyttö poikkeaa niiden kirjaimellisesta merkityksestä (Kantola 2008, 272).

Garrardin (2011, 54) mukaan pastoraali on säilyttänyt paikkansa amerikkalaiselle ekokritiikille merkittävänä muotona, sillä se tarjoaa toistuvasti saman narratiivisen rakenteen, jossa päähenkilö jättää inhimillistä ilmentävän kulttuurin kohdatakseen luonnon sekä palaten tämän jälkeen takaisin oivalluksen ja uudistuksen kokeneena. Tämän narratiivin voidaan tulkita löytyvän myös *Dharmapummeista*. Garrard tekee jaon pastoraalin eri lajeihin aikamuodon perusteella. *Elegiassa* muistellaan kadonnutta menneisyyttä nostalgian tuntein, *idylli* juhlii antoisaa nykyhetkeä ja *utopia* puolestaan katsoo innolla kohti lunastettua tulevaisuutta. (Garrard 2011, 42.) *Dharmapummeissa* kerronta on enimmäkseen imperfektissä kirjoitettua, minkä perusteella kerronnan voidaan nähdä edustavan pastoraalielegiaa. Tätä vahvistaa teoksen ensimmäinen kappale, jossa Ray muistelee vuoristoretken ajankohtaa viitaten samalla kuitenkin nykyhetkeen, josta käsin osoittaa näin kertovansa teoksessa esitettyä kertomusta: ”I was very devout in those days and was practicing my religious devotions almost to perfection. Since then I’ve become a little hypocritical about my lip-service and a little tired and cynical. Because now I am grown so old and neutral...” (DB, 2.)

Nykyhetken (*now*) kommentoiminen saa lukijan ennakoimaan sitä, että muistelut mainitun kyynistymisen sijaan värittyvät kerronnassa sävyltään toiveikkaampina, ehkä jopa hieman naiiveina. Toiveikkuus kuvaakin Raytä, joka hakeutuu luontoon yhä uudelleen välittämättä siitä, etteivät hänen ystävänsä ja sukulaisensa aina täysin ymmärrä siellä syntyneitä zenbuddhalaisuudesta ammentavia

oivalluksia⁶, joista hän heille yrittää kertoa. Rayn fokalisoimana amerikkalainen vuoristoluonto ja sen kokeminen peilautuukin jatkuvasti hänen käsityksiinsä zen-mestarien muinaisen idän kuvastosta: ”Now the wind began to howl like the wind in movies about the Shroud of Tibet” (DB, 62). *Dharmapummeja* tutkineen Dawin (2018, 142) näkemys tukee tulkintaa, sillä hän käsittää teoksen pyrkimykseksi yhdistää selvästi juuri idän kirjallisuuden elementit ja ajatukset amerikkalaiseen kirjallisuuteen sekä kulttuuriin traditioihin. Rayn fokalisoimana kerronta siis merkityksellistää luontoa jo tässä mielessä hyvin idealisoidusti ja mystifioidusti.

Myös ekokriitikko Terry Gifford (2001, 1–12) esittää kolme keskenään erilaista määritelmää pastoraalille. Ne liittyvät aiemmin mainitsemani Garrardin ajallisen jaon sijaan siihen, mitä kaikkea pastoraali huomattavan laajana sekä eri tavoin käytettynä käsitteenä voi tarkoittaa ja kattaa (mts. 1). Ensimmäinen määritelmä on runoudesta alkunsa saaneen tradition historiallinen muoto eli *paimenruno*, johon kuuluvat varhaiset kreikkalaiset ja roomalaiset runot paimenten elämästä maaseudulla. Sen sijaan *Dharmapummit* voidaan lukea parhaiten toiseen pastoraalin määritelmästä, jolle keskeistä on, että maaseutu kuvataan implisiittisellä tai eksplisiittisellä tavalla vastakkaiseksi kaupungille. (Mts. 1–2.) Toiselle pastoraalille ominaista on myös idealisoitu kuvaus eli *idyllisyys*. Sen synnyn taustalla vaikuttavat Alexandrialaisen Theokritoksen (n. 316–260) kirjoittamat paimenrunot, joita hän nimitti *idylleiksi*. (Garrard 2011, 38–39; Gifford 2001, 15.) Kolmannesta Giffordin pastoraalista totean vielä, että se on sävyltään *pejoratiivinen*, ja siinä luonto kuvastuu liian idealisoituna suhteessa todelliseen maalaiselämään (Gifford 2001, 2). Lähestyn teoksen luontokuvausta pejoratiivisuuden näkökulmasta kuitenkin myöhemmin luontoon vetäytymistä käsittelevän kappaleen yhteydessä.

Pastoraalikirjallisuuden narratiivin sisältämän luontoon vetäytymisen vaiheen kannalta olennaiseksi nousee heti ensimmäisenä kysymys siitä, miksi Ray hakeutuu luontoon. Matkalle ja myöhemmin luontoon lähtemisen motiivi vaikuttaa teoksessa tiivistyvän Rayllä tietoisesti liioiteltuun kuvitelmaan hänestä itsestään jonkinlaisena ”uuden maailman pelastajana” ja sankarina, joka pyrkii valaistumalla ja totuuden selvittämällä pelastamaan ja ”herättämään” ihmiset olemassaolon syvimpään totuuteen:

-- I believed that I was an oldtime bhikku in modern clothes wandering the world (usually the immense triangular arc of New York to Mexico City to San Francisco) in order to turn the wheel of the True Meaning, or Dharma, and gain merit for myself as a future Buddha (Awakener) and as a future Hero in Paradise. (DB, 2.)

⁶ Rayn zenbuddhalaisuus on teoksessa hyvin sovellettua, eikä tässä mielessä vastaa zenbuddhalaisuutta autenttisimmillaan. Nicosia esittää, että vaikka Kerouacilla olikin ymmärrystä joistain buddhalaisista teksteistä, pysyi hänen ajattelunsa lopulta kuitenkin teistisenä, jolloin se oli (zen)buddhalaisuuden sijaan lähempänä hindulaisuutta (Nicosia 1986, 494).

Juuri Rayn usko vahvistaa tätä kuvittelua, mikä on pastoraalille ominaisen vetäytymispaikan fiktiivisyyttä korostavan luonteen (ks. Gifford 2001, 45) kannalta olennaista huomata. Saapuessaan tavarankujan kyydissä San Franciscoon Ray tutustuu sattumalta Japhy Ryderiin, zenbuddhalaisuudesta ja itämaisista kulttuureista kiinnostuneeseen yliopisto-opiskelijaan, ja nimittää hänet pian mielessään ”kaikkien dharmapummien ykköseksi” (DB, 5–6). Ray mieltää näin Japhyn eräänlaiseksi ”mentorikseen” ja uskoo Japhyn johdattavan häntä eteenpäin henkisellä polullaan. Tapaamisen jälkeisenä päivänä Japhy ehdottaakin Raytä lähtemään mukaansa vuorikiipeilyretkelle Matterhornin vuoristolle. Mytologinen kulta-ajan Arkadia on kaikkien pastoraalien vetäytymiselle esikuvana toimiva fiktiivinen, Kreikan todelliseen alueeseen perustuva paratiisipaikka. Se sijoittuu tyypillisesti vuoristoalueelle. (Gifford 2001, 20.) Myös Ray kuvitelmansa ja Japhyn johdattamana päätyy vetäytymään teoksessa juuri vuoristoille, mikä osaltaan ennakoii teoksen narratiivissa ilmeneviä pastoraalikirjallisuuden *vetäytymisen* ja *paluun* motiiveja.

3.2 Villin luonnon idealisoitu kauneus

Dharmapummeissa villiä luontoa edustavat vuoristoalueet. Avaan pian *villin luonnon* käsitettä tarkemmin, mutta ennen sitä esittelen luonnon ja kaupungin vastakkainasettelua, joka on teoksessa esillä vahvasti. Kuten ekokritiikin tutkija Gifford (2001, 36) toteaa, mahdollistaa maaseutu pastoraalissa suoran tai epäsuoran kritiikin kaupunkia kohtaan. Rayn kritiikki kaupunkia ja kaupunkilaisten elämäntapaa kohtaan tulee teoksessa ilmi usein, kuten kiipeilyretken aloituspäivänä Rayn matkatessa ystäviensä Japhyn ja Henryn kanssa kohti Matterhornin vuoristoaluetta. Huoltoasemalle pysähdyttäessä Ray ennakoii mielessään alueen lähistöllä olevaa luontoa. Hän asettaa luontoympäristön vastakkain Amerikan 50-luvun kulttuuria edustavien huoltoaseman asiakkaiden, sinisiin farkkuihin vallalla olevan tyylin mukaisesti pukeutuneiden ”Elvispresleyjen” kanssa:

Meanwhile the car began climbing into the foothills somewhere and we came to sundry sullen towns where we stopped for gas and nothing but bluejeaned Elvis Presleys in the road, waiting to beat somebody up, but down beyond them the roar of fresh creeks and the feel of the high mountains not far away. (DB, 32.)

Vastakkainasettelun kautta luonto arvotetaan siis kulttuuria paremmaksi. Kuten Christopher Clarke maisterintutkielmassaan *The Rucksack Revolution: the Beat Generation's Views of Nature* (2008) esittää erääseen teoksen kohdista viitaten, kuvataan kaupunkilaiset romaanissa ajattelelattomiksi sekä luonnosta fyysisesti ja psyykkisesti vieraantuneiksi. Vastakohtana tälle on Japhy, joka

vaellussaapaat jalassaan kulkee luontoympäristössä (Clarke 2008, 54.) Se, että Ray tyypillisen kaupunkilaiselämän sijaan ihailee juuri Japhyn luonnonläheistä elämäntapaa vahvistaa suurelta osin väitettä siitä, että teoksessa yhteyttä luontoon pidetään arvostettavana sekä tavoiteltavana asiana.

Seutu lähempänä vuoristoa näyttäytyy lukijalle Rayn fokalisoimana huoltoaseman sijaan hyvin harmonisena, kotoisana sekä postikorttimaisen edustavana. Sen mainitaan sijaitsevan maalla ihmisasutuksen ulottumattomissa. Kulttuurista ja ihmiskädenjäljestä kuitenkin kertoo tien varressa oleva kahvilana toimiva pieni mökki neonvalokyltteineen, joka sijaitsee katajapuiden varjossa. Kyseinen mökki koituu Rayn ehdotuksesta matkaseurueen ratkaisuksi, kun nälkä ei ensimmäisen vuoristossa vietetyn yön jälkeisenä aamuna lähde pelkillä matkalle mukaan otetuilla aamupalatarvikkeilla. (DB, 37.) Vuoriston luonto ei siis näyttäyty teoksessa ravintoa tarjoavana, mutta antaa kuitenkin puitteet nuotion tekemiseen ja ruoan valmistukseen. Alueella on myös korkeita kuusia ja keltamäntyjä, siinä missä suuri vuoristo kimmeltää kaukana horisontissa (DB, 37–38). Rayn huomio kiinnittyy ympäristön kuvauksessa erityisesti alueen puihin, jotka hän nimeää niiden lajien mukaan. Rayn tietämys luonnon lajeista vaikuttaa kuitenkin olevan perustasolla verrattuna Japhyyn, joka tarkastelee ja kirjaa tutkijan tavoin ylös havaintojaan kohtaamistaan perhosista ja linnuista myöhemmin Marin Countryn metsässä (DB, 158).

Villin luonnon (wilderness) käsite viittaa ekokritiikin tutkija Greg Garrardin (2011, 66) mukaan kulttuurin saastuttamattomaan luonnon tilaan. Kyse on toisin sanoen koskemattomasta, ihmiskäden mahdollisimman vähän muokkaamasta ja kesyttämättömästä luonnosta, jossa kasvillisuus rehottaa vapaana vastoin tyypillisten kaupunkialueiden siistittyjä kukkapenkkejä ja puutarhoja. Kesytöntä luontoa enteilee aluskasvillisuus vuoristoalueen juurella, Rayn fokalisaation ollessa tässä vaiheessa vielä melko realistissävyyteistä:

The road was dusty, a dirt road, but the lake was cerulean pure. In it the reflections of the cliffs and foothills showed perfectly. But the road was being repaired and we could see yellow dust boiling up ahead where we'd have to walk along the lake road awhile before cutting across a creek at the end of the lake and up through underbrush and up the beginning of the trail. (DB, 39.)

Fokalisaation kautta lukijalle eksplisiittisesti selviää, että vuoristoalueella kunnostetaan tietä, mikä osaltaan rikkoo koskemattoman luonnon periaatetta. Luonnon kunnostaminen ja siistiminen on toimintana ongelmallista, sillä vaikka se näyttäytyykin inhimillisen perspektiivistä luonnon hoitamisena, tapahtuu se silti ensisijaisesti juuri ihmisen tarpeita ja käyttöä varten, kuten romaanissa kulkureitin muodostamiseksi. Luonnon muovautuessa inhimillisen hallitsemana ei luontoa näin ollen

myöskään arvosteta sellaisenaan. Ray kuitenkin ohittaa tämän seikan keskittymällä pääasiassa juuri kulkureitin kuvaamiseen. Pian hän jo inspiroituu aistimastaan luonnosta, joka tuo hänen mieleensä idän runoilijoiden haikut. Hän haluaa itsekin kehittää vastaavanlaisia haikuja, joihin ainekset valikoituvat spontaanisti ympärillä olevasta luonnosta. Luonnossa oleminen ja luonto näyttäytyvät Rayn näkökulmasta näin alkulähteenä inspiraatiolle, mikä on tyypillistä erityisesti esiromantiikan aikakauden yksilöllistä ilmaisua korostavalle runoudelle, jossa yksilön luontokokemus toimi runouden perustana (Vartiainen 2009, 101–102).

Ray arvostaa vuoristoalueen villissä luonnossa erityisesti sen kauneutta, kuten myös Juvonen (2005, 55) ja Phillips (1996, 71) tutkielmissaan esittävät. Rayn äärimmäinen idealisointi luontoa kohtaan tulee esille erityisesti Matterhornin alaosassa olevan järven kuvauksessa:

We finally got to the foot of Matterhorn where there was a most beautiful small lake unknown to the eyes of most men in this world, seen by only a handful on mountaineers, a small lake at eleven thousand some odd feet with snow on the edges of it and beautiful flowers and a beautiful meadow, an alpine meadow, flat and dreamy, upon which I immediately threw myself and took my shoes off. (DB, 60.)

Ekopsykologi Salosen (2006, 61) mukaan tutkimuksissa on osoitettu, että vesi ja vihreä kasvillisuus ovat tärkein osa elvyttäviä näkymiä. Luonnon rauhoittava vaikutus ilmeneekin Rayn heittäytyessä pitkäkseen niitylle. Idyllisyyttä ja epätodentuntua järven kuvauksessa lisäävät tehokeinona toimivat toistot niittyalueen kauneudesta sekä maininta siitä, etteivät monet ole siellä käyneet. Alue on näin Raylle kuin haavekuvan tai unen konkretisoituma, hänen versionsa Arkadiasta, pastoraalikirjallisuuden kuvitteellisesta paratiisipaikasta (ks. Gifford 2001, 20).

Mutta voiko luonnon esteettisyydellä olla Raylle myös terveyttä edistävää vaikutusta? Artikkelissaan ”Mitä on esteettinen hyvinvointi?” (2015) estetiikan professori Arto Haapala pohtii esteettisen hyvinvoinnin merkitystä kuvittelun näkökulmasta ja esittää, että esteettinen pohjautuu juuri inhimilliseen kuvittelukykyyn. Rayn käyttämä kuvittelu niittymaisemaa tarkastellessa mahdollistaa Haapalan ajatuksia mukailleen omanlaisensa taideteoksen luomisen, josta saadut kokemukset osaltaan tukevat esteettistä hyvinvointia. (Haapala 2015, 21, 35–36.) Luonnon kauneus on teoksessa siis tässä mielessä Raylle myös parantavaa. Saavuttamaton luonnon ideaali kuitenkin romahtaa vuorelle kiipeämisen edetessä ja Rayn kohdatessa lopulta valtaviksi kuvaillut kalliojyrkänteet. Ne herättävät Rayssä samalla sekä ihailua että kauhua, jopa inhoa: ”In fact I was afraid of those jagged monstrosities all around and over our heads. ”They’re so silent!” I said.” (DB, 50.)

4 LUONTO VETÄYTYMISEN PAIKKANA

Ekokritiikin tutkija Terry Gifford käyttää käsitettä *vetäytymisen diskurssi* ja esittää, että pastoraali itsessään on diskurssi, kielenkäyttötapa, joka konstruoi toisenlaisen maailman suhteessa realistiseen maailmaan (Gifford 2001, 45). *Dharmapummeissa* luonnon merkitys vetäytymisen paikkana tulee ilmi eksplisiittisesti Rayn ilmaistessa Matterhornin vuoristolla Japhylle ajatuksensa retkelle lähtemisestä sekä enteillisessä samalla tulevaisuuttaan vuorilla: ”Japhy I’m glad I met you. I’m gonna learn all about how to pack rucksacks and what to do and hide in these mountains when I’m sick of civilization.” (DB, 41.) Matterhornin vuoristolle vetäytyminen tapahtuu Rayllä yhdessä hänen matkakumppaniensa Japhyn ja Henryn kanssa. Teoksen lopussa Ray kuitenkin pestautuu metsäpalovartijaksi Desolation Peak -vuorille yksin. Työnteon sijaan hän lähtee vuoristolle ensisijaisesti juuri voidakseen olla luonnossa. Luontoon vetäytyminen mahdollistaakin Raylle samalla kertaa retkeilyn, luonnossa olemisen sekä ihmisasutuksen välttelyn.

Ekokritiikin tutkija Garrardin (2011, 39) mukaan klassisessa pastoraalissa luonto toimii usein paikkana tai heijastuksena ihmisen ahdingolle, jolloin huomion suuntaaminen itse luontoon jää vähemmälle. Vaikka Ray havainnoikin aktiivisesti ympäröivää luontoa ja näköhavaintoihin perustuva luonnon kuvaaminen kattaa huomattavan osan *Dharmapummien* kerronnasta, on ihmisenäkökulma kuitenkin itsessään suodatin. Luontoa ei koskaan kuvata täysin sellaisenaan, vaan ekokriitikko Lawrence Buellin (1996, 84) ympäristön representaatiota koskevan teorian mukaisesti vain osittain sekä valikoidusti inhimillisen perspektiivistä kuvattuna. Antroposentrinen, ihmiskeskeinen tapa hahmottaa ympäristöä on ihmiselle niin luontainen ja ominainen, että se on lopulta mahdotonta välttää, kuten myös Rayn tapauksessa.

Giffordin (2001, 2) kolmas, pejoratiivinen pastoraali ottaa kriittisen lähestymistavan sellaiseen kirjalliseen luontokuvaukseen, joka on liian idealisoitu verrattuna todelliseen, konkreettiseen luontoon. Luonnon yksinkertaistaminen idealisoinnin kautta on ympäristöhuolen näkökulmasta sietämätöntä, sillä se ohittaa materiaalisen todellisuuden, kuten saasteet. Vaikka Ray idealisoikin luontoa kauneudesta vaikuttuneena huomattavan usein, kykenee hän toisinaan myös näkemään ja kokemaan sen vähemmän miellyttävässä valossa: ”Trails are like that: you’re floating along in a Shakespearean Arden paradise and expect to see nymphs and fluteboys, then suddenly you’re struggling in a hot broiling sun of hell in dust and nettles and poison oak... just like life.” (DB, 161.)

Kontrasti Rayn odotusten ja todellisuuden välillä osoittaakin, että luonto näyttäytyy hänelle toisinaan myös realistisemmassa valossa.

Luontoon vetäytymisen myötä esille nousee myös ekokritiikin kannalta keskeinen kysymys siitä, hakeutuuko Ray luontoon antroposentrisistä, ihmiskeskeisistä lähtökohdista ainoastaan omaa hyvinvointia edistääkseen, vai tekeekö hän samalla jotain konkreettista vastavuoroisesti myös luonnon hyvinvoinnin eteen. Ekologisen vastuullisuuden keskiössä on ihmisen toiminta, jolloin keskeisiä ovat teot (Garrard 2011, 79). Vuorikiipeily ja meditoiminen eivät toki toimintana edistä luonnon hyvinvointia, mutta ne eivät toisaalta myöskään vahingoita luontoa ja ovat tässä mielessä luontoa jossain määrin kunnioittavaa toimintaa. Retkellä mukana olevat astiat huuhdellaan pelkällä vedellä, mikä ilmentää puolestaan jo vahvemmassa määrin ekologisuutta, kuten myös Rayn työskentely metsäpalovartijana Desolation Peak -vuoristolla. Metsäpaloja mainitaan tosin syttyvän vuoristossa vain harvakseltaan, eikä Ray sammuta niitä romaanissa lainkaan. Lisäksi ennen metsäpalovartijan työn aloittamista hän joutuu palomieskoulutuksessa ollessaan kaatamaan puita (DB, 170–171). Rayn toiminta luontoa kohtaan vaikuttaa näin kuvastuvan ristiriitaisena.

4.1 Luontoon erakoituminen

Totuuden etsiminen ja omien ajatusten reflektointi vaativat Rayltä sopivan rauhallisen ympäristön. Kuten hän Desolation Peak -vuorille lähtöä ennakoidessaan toteaa:

”I wanted to get me a full pack complete with everything necessary to sleep, shelter, eat, cook, in fact a regular kitchen and bedroom right on my back, and go off somewhere and find perfect solitude and look into the perfect emptiness of my mind and be completely neutral from any and all ideas” (DB, 79–80.)

Lähteminen liittyy osaltaan myös ihmisten välttelyyn, sillä Ray ei halua kuunnella Japhyn yhteiskunnallisia ajatuksia tai ystävänsä Alvah'n hänelle tarjoamia elämänviisauksia, joiden tarkoituksena on saada elämän perimmäisen totuuden etsiminen loppumaan.

Yksin Desolation Peak -vuorille vetäytyminen saa siis Rayllä erakoitumisen muodon, jolloin luonnon voidaan nähdä merkitsevän hänelle yksinolon paikkaa. Tätä vahvistaa näköhavainto taivaalla olevista pilvistä, jotka vertautuvat Rayn mielessä erakkojen kasvoihin: ”As I looked up the clouds assumed, as I assumed, faces of hermits” (DB, 172). Hän samaistaa näin sisäiseksi luonnokseen kokemansa erakkomaisuuden suoraan ulkoiseen luontoon. Vuoristossa Ray heijastaa kuitenkin myös omat tunteensa ympäröivään luontoon. Pohdittuaan elämisen ahdistavuutta ja surkeutta hän myöhemmin

toteaa: ”O gnashing teeth of earth, where would it all lead to but some sweet golden eternity, to prove that we’ve all been wrong, to prove that the proving itself was nil...” (DB, 183). Apostrofisen puhuttelun kautta Ray ikään kuin elollistaa maan ”hampaita kiristeleväksi” ja kohdistaa siihen näin omat hermostumisen tunteensa. Tämä *pateettisena harhana* tunnettu elollistamisen ilmiö on kuitenkin ekokritiikin näkökulmasta ongelmallinen, sillä se pastoraalille ominaisesti pitää sisällään implisiittisen ja samalla virheellisen oletuksen siitä, että luonto vastaa ihmisen tunteisiin (Garrard 2011, 40). Näin ollen Rayn tapa hahmottaa luontoa mielessään on jälleen hyvin antroposentrinen, jolloin keskiössä ei olekaan itse luonto vaan hänen omat tunteensa.

Kuten *pastoraali*, myös *villi luonto* trooppina sisältää narratiivin paon ja paluun motiiveilla. Eroavaisuus näiden Garrardin ekokritiikille määrittelemien trooppien välillä ilmenee kuitenkin siinä, millaisena luonto esitetään. (Garrard 2011, 66–67.) Amerikkalaisen kirjallisuuden villi luonto ja sen estetiikka sijoittuu vastoin klassiselle pastoraalille tyypillisiä harmonisia paimenniittyjä usein preeriaan, vuoreen tai autiomaahan (Buell 1996, 61). Siinä missä varhaiskristilliset erakot pakenivat varhaisen munkkitradition mukaisesti roomalaisten käskyvallan vainoja ja maallisia houkutuksia autiomaan villiin luontoon (Garrard 2011, 68), perustuu Rayn vapaaehtoinen Desolation Peak -vuoristolle erakoituminen puolestaan zenbuddhalaisemmin täydelliseen yksinäisyyteen, mielen tyhjyyden tarkkailuun sekä kaikkien elävien olentojen puolesta rukoilemiseen (DB, 79–80). Näin ollen vetäytyminen tapahtuu ja merkityksellistyy Raylle päinvastoin positiivisessa, virkistävässä mielessä. Tämä havainnollistaa vanhan ja uuden maailman vetäytymisen tradition villiin luontoon pakenemisen sekä virkistäytymistarkoituksessa hakeutumisen merkitystä, joista jälkimmäiseen teos narratiivissaan sijoittuu. Käsittelen Desolation Peak -vuoriston ympäristöä lisää vielä analyysin lopussa. Seuraavaksi kuitenkin havainnollistan meditaatiota osana luontoon vetäytymistä sekä luontoyhteyden vahvistamista.

4.2 Vetäytymisen henkinen ulottuvuus

Luontoon vetäytymiseen liittyy Rayllä myös hengellisiä ja henkisiä merkityksiä. Sara Unsworth, Sean-Kelly Palicki ja Jim Lustig ovat tutkineet tietoiseen läsnäoloon pyrkivän, luonnossa harjoitetun meditaation vaikutusta ihmisen sisäiseen luontoon artikkelissaan ”The Impact of Mindful Meditation in Nature on Self-Nature Interconnectedness” (2016) ja todenneet, että luonnossa meditoimisella on merkittävä vaikutus havaittuun luontoyhteyteen, joka ylittää pelkän luonnossa olemisen. Tämä käy ilmi Rayn meditoimissa vuoren huipulla, kuten kohta esitän. Ensin on kuitenkin olennaista huomata,

että Ray kykenee meditoimaan ainoastaan luonnossa. Luontoympäristön hiljaisuus mahdollistaa meditaatioon keskittymisen, toisin kuin liikenteen äänet kaupungissa ja sen rajalla: ”I spent a long time meditating crosslegged, but the truck growl bothered me” (DB, 93).

Matterhorn-vuoren huipulle kiivetessään, pysäytyessään hieman ennen huippua meditoimaan sekä kokiessaan lopulta todellisuuden ylittävän valaistumisen kaltaisen tilan, Ray kokemusmaailmassaan ikään kuin sulautuu osaksi luontoa. Tällöin luonto ei kuvastu teoksessa pelkästään kehyksenä tapahtumille, vaan pikemminkin kiinteänä osana Raytä. (DB, 64–65). Ekopsykologian näkökulmaa edustava Salonen (2006, 62–63) puhuu vastaavanlaisesta luontoon sulautumisen kokemuksesta *jatkuvuuden kokemuksena*, jolloin rajat henkilön ja paikan välillä katoavat ja saavat aikaan negatiivisten hajoamisen tunteiden sijaan myönteisen kokemuksen. Rayllä vuoristoympäristöön sulautumisen kokemusta edeltää toki voimakas pelon tunne, joka syntyy korkeasta paikasta aiheutuvan kuolemanpelon ohella siitä, että hän ylipäättään tiedostaa syntyneensä (DB, 63). Ray ei kiipeä vuoren huipulle asti, mutta psyykkisesti äärimmäinen kokemus saa hänet kuitenkin lopulta vertauskuvallisesti oivaltamaan, ettei vuorelta voi pudota. Valaistumisen kaltaisen kokemuksen ohella juuri vuoreen luottaminen mahdollistaa Rayn kaupunkiooloissa heikentyneen luontosuhteen vahvistumisen. Rayn luontosuhde kuvastuukin valaistumiseen verrattavan kokemuksen myötä henkisenä, hänen kokiessaan hyvin vahvan yhteyden luontoon.

Henkisenä kuvastuvan luontosuhteen myötä voidaan vielä kysyä, pitääkö Ray siis luontoa pyhänä tai käsittääkö hän luonnon panteistiseksi, kuten Buell (1996, 192) John Muirin ja muiden Amerikan suurten luontokirjailijoiden luontosuhteesta toteaa. Elämän perimmäisen totuuden etsiminen juuri luontoympäristössä mahdollisesti kyllä rinnastuu ajatukseen luonnosta Jumalana. Luonnon näkeminen pyhänä tuottaa kuitenkin ongelmia. Oelschlaegerin (1991) ajatuksia lainaten Garrard (2011, 76) toteaa, että mikäli Jumala käsitetään universumiksi ja näin ollen luonto pyhäksi, ovat yhtä lailla saasteet luonnossa pyhiä. Tämä ristiriita on ekokritiikin kannalta haasteellinen. Rayn teistisyyttä teoksessa vaikuttaa lopulta kuitenkin kuvaavan usein toistuva rukoilu ja kiitollisuuden osoittaminen Jumalalle persoonana: ”While he [Japhy] snored I woke up and just lay flat back with my eyes to the stars and thanked God I’d come on this mountain climb” (DB, 57).

5 KOTIINPALUU LUONNON VAHVISTAMANA

Pastoraalin sisältämässä narratiivissa luontoon vetäytymistä seuraa aina jonkinlainen palaaminen yhteyteen, jossa matkan seuraukset ymmärretään (Gifford 2001, 81). *Dharmapummeissa* ystäväysten muodostamalla matkaseurueella paluu tapahtuu konkreettisesti kaupunkiin, mutta se voidaan Rayn kohdalla hahmottaa myös vertauskuvallisella tasolla, kuten kohta esitän. Vuoristo ja siellä kartutetut kokemukset näyttäytyvät Raylle opettavaisina ja mahdollistavat sen, että hän oppii vuorikiipeilystä ja luonnossa vaeltamisesta, mikä valmistaa häntä tulevia retkiä varten. Kuten Ray toteaa Japhylle: ”Well I’ve learned everything now, I’m ready. How about driving me to Oakland tomorrow and helping me buy all my rucksack and gear and stuff so I can take off for the desert?” (DB, 72.)

Vuoristo ei osoittaudu kiipeämisen myötä kuitenkaan pelkästään fyysisiä haasteita tarjoavaksi ympäristöksi. Kylmät yöt ulkona, kivulias laskimotulehdus jaloissa sekä korkeat paikat ovat tarjonneet Raylle psyykkisellä tasolla myös haasteen oman mielenlujuuden harjoittamiseen. Kuten Rodney L. Phillips väitöskirjassaan ”*Forest Beatniks*” and ”*Urban Thoreaus*”: *Beat Literature and Nature* (1996) toteaa, retkeltä palattuaan ja kotiin saavuttuaan Ray huomaa laskimotulehduksen parantuneen, mikä Phillipsin mukaan osoittaa yhdeksi teoksen teemoista vastakkainasettelun epäterveen kaupunkielämän ja terveen luonnon välillä (Phillips 1996, 71). Jalkojen kivut kuitenkin vähitellen palaavat ja Ray tapaa myöhemmin juna-asemalla kulkurin, joka neuvoo avuksi kipuihin päälläseisontaa ja hunajaa kuuman maidon seassa. Kuten Ray toteaa: ”The result was that in about three months my phlebitis disappeared completely, and didn’t show up ever again, which is amazing” (DB, 90). Kulkurin neuvomat maito ja hunaja voidaan nähdä eräänlaisena luonnon antimista valmistettuna ”luonnonlääkkeenä”, jolloin luonto näyttää myös tässä mielessä parantavan voimansa.

Rayn ongelmat alkoholinkäytön suhteen ilmenevät läpi teoksen tarpeena juoda usein. Kun hän esittää ehdotuksensa viinin mukaan ottamisesta Matterhornin vuoristolle, ei Japhy kuitenkaan pidä sitä hyvänä ideana. Lopulta Ray passiivisesti hyväksyy Japhyn kieltävän vastauksen, vaikka onkin asiasta yhä eri mieltä: ”I didn’t believe this but said nothing” (DB, 27). Lisäksi teoksen muut henkilöhahmot kommentoivat useaan otteeseen Rayn tapaa juoda, usein pettyneeseen tai arvostelevaan sävyyn, kuten eräs hänen ystävästään, Cody: ”Don’t drink so much of that old wine” (DB, 88). Ray ei kuitenkaan piittaa ystäviensä kommenteista, vaan kieltää ongelmansa juomisen suhteen (DB, 144). Kaupungin houkutuksista kaukana olevana paikkana vuoristo mahdollistaakin Raylle joksikin aikaa alkoholin välttämisen. Tällä on etenkin hänen mielialalleen myönteisiä vaikutuksia, kuten kaupungin ja

luonnon vastakkainasettelusta hänen puheessaan käy ilmi: ”Isn’t this a hell of a lot greater than The Place [bar]? Gettin drunk in there on a fresh Saturday morning like this, all bleary and sick, and here we are by the fresh pure lake walkin along in this good air, by God it’s a haiku in itself.” (DB, 40.) Raikas ilma ja pudas vesi ovat raittiuden ohella omiaan tekemään luontokokemuksesta elvyttävän.

Ray ei kuitenkaan pääse vuoristossa tapahtuneen ”vieroittautumisen” myötä juomistavoistaan eroon, sillä paluu kaupunkiin tarkoittaa hänelle suurelta osin myös vanhoihin tapoihin palaamista. Kuvaus kotiinpaluun railakkaasta juhlimisesta ystävien kanssa ilmentää hyvin Rayn sisäistä luontoa, jossa oma tärkeä osansa on niin luonnolla kuin myös alkoholilla:

It started off with Coughlin and me, drunk now, walking arm in arm down the main drag of town carrying huge, almost impossibly huge flowers of some kind we’d found in a garden, and a new jug of wine, shouting haikus and hoos and satoris at everybody we saw in the street and everybody was smiling at us. (DB, 72.)

Konkreettisen kaupunkiympäristön lisäksi palaaminen voidaan hahmottaa Rayn osalta kuitenkin myös abstraktimmalla, psykologisella tasolla. Vuoristoympäristö saa Rayssä aikaan lapsenomaista iloa, ja auringonpaisteeseen herätessään hän vertaa tunteuksia mielessään lapsuuden onnellisiin luontokokemuksiin (DB, 58). Vertauskuvallisen paluun lapsuuteen voidaan tulkita syntyvän luontoympäristön herättämien muistojen kautta. Ekopsykologiassa puhutaan ekologisesta minuudesta, joka jokaisella lapsella käsitetään heti syntymästä alkaen olevan (Salonen 2006, 53). Lapsuuden luonnonmuistojen palaamisen vuoristossa voidaan näin nähdä saavan Rayssa aikaan alkuperäisen luontosuhteen heräämisen. Se on luonnosta vieraantumisen lähtökohdasta tarkasteltuna askel kohti luontoyhteyden palautumista ja parantumista.

Matterhornin vuoristolla vahvistunut luontoyhteys heikkenee Rayllä kuitenkin kaupungissa olemisen myötä vähitellen ja ilmenee tarpeena hakeutua mahdollisimman pian uudelleen luontoon. Ray suuntaa jouluksi kotiin Rocky Mountiin Pohjois-Carolinaan äitinsä luo, mutta matka kaupunkien läpi saa hänessä aikaan huomattavan vahvoja pahoinvoinnin tunteita. Los Angelesin suurkaupungissa, joka vertautuu Rayn mielessä helvettiin, häntä häiritsevät erityisesti kaupungin saasteet: ”But I was bound to get out of there fast. The smog was heavy, my eyes were weeping from it, the sun was hot, the air stank, a regular hell is L.A. And I had caught a cold from Cody’s kids and had that old California virus and felt miserable now.” (DB, 89.) *Saastuminen* on yksi ekokriitikko Greg Garrardin käsittelemistä ekokriitikin käsitteistä (ks. 2011, 1–17) ja se kuvaakin kaupunkia vastakohtana teoksen luontoympäristön puhtaudelle ja raikkaukselle, jota luonnon aistimisen kuvauksessa usein korostetaan.

Äitinsä luo saavuttuaan Ray enteilee heti ensimmäisenä talon takana näkyvää mäntymetsää ja tulevia hetkiä siellä: ”Behind the house was a great pine forest where I would spend all that winter and spring meditating under the trees and finding out by myself the truth of all things” (DB, 100). Luonnon läheisyydessä oleminen kuvastuu Raylle jopa niin tärkeänä, että hän haluaa nukkua talon lämpimän vierashuoneen sijaan ulkona kylmällä takakuistilla, jonka ikkunasta kyseinen mäntymetsä näkyy. Metsässä oleskelu toimiikin Raylle edistysaskeleena niin mietiskelyyn kuin myös heikentyneen luontosuhteen uudelleen vahvistamiseen. Edistystä edeltää kuitenkin joulun jälkeen talvisessa mäntymetsässä koettu äkillinen masentuneisuuden tunne, joka peilautuu Rayn aistimaan metsän kylmyyteen ja pimeyteen sekä pohdintoihin vailla tuloksia. Hän heittäytyy yksinäisyydessään kylmäksi luonnehtimaansa maahan kuin turvaa hakien ja pelkää kuolevansa. Epätoivo kääntyy kuitenkin aiemmin vuoristolla koetun tuntemuksen tapaan pian valaistumisen kaltaiseksi oivallukseksi: ” -- and instantly the tender bliss of enlightenment was like milk in my eyelids and I was warm” (DB, 104). Luontoyhteyden voidaan tulkita näin jälleen vahvistuvan, mikä vaikuttaisi toistamiseen liittyvän maan fyysisessä läheisyydessä olemiseen.

Kevään tulo ja lämpö symboloi Raylle toiveikkuutta kylmän talven jälkeen. Pohdinnat synnyttävät lopulta uudenlaisen suhteen todellisuuden ja luonnon hahmottamiseen: ”I’d see the truth: ”Here, this, is *It*. The world as it is, is Heaven, I’m looking for a Heaven outside what there is, it’s only this poor pitiful world that’s Heaven.” (DB, 107.) Idealisoituna kohdatun Matterhornin vuoriston sijaan Ray ymmärtää, että luonto tulee ottaa vastaan sellaisenaan. Kuten hän vielä San Franciscoon palattuaan itseään puhuttelee: ”Ray, don’t run after liquor and excitement of women and talk, stay in your shack and enjoy natural relationship of things as they are [...]” (DB, 142). Matterhornin vuoristo kuvastuu Raylle liian suureksi ja pelottavaksi paikaksi, koska se ei ole vastannut hänen mielenmaisemaansa. Sopivampi paikka löytyykin kotipihan takana olevasta, vuoristoympäristöä pienemmästä metsästä.

Ray ei kuitenkaan lakkaa mystifioimasta kokemaansa luontoa. Ekokriitikko Garrard (2011, 66) mainitsee, että villi luonto ojentaa lupausta uudistetusta, autenttisesta yhteydestä ihmiskunnan ja luonnon välillä, jolloin sillä on lähes sakramentillinen arvo. Kuten ekokriitikko Gifford (2001, 33) Robertsin teosta *West of Eden: A History of the Art and Literature of Yosemite* (1984) lainatessaan vastaavasti toteaa, voi matka villiin luontoon amerikkalaisittain toimia alitajuisena tapana tavoitella paratiisia. Desolation Peak -vuoristolle saapumista ja sopeutumista voidaankin lukea eräänlaisena Raamatun alluusiona, jolloin Ray ikään kuin saapuu ihmislajin raamatulliseen alkukotiin, paratiisiin. Hän tuntee aluksi ensimmäisen ihmisen tavoin pelkoa, joka vertautuu eksistentiaaliseen

näkemykseen ihmisen heittämisestä maailmaan. Ensimmäisenä heräävä ajatus liittyy näin ollen ympäristössä selviämiseen: ”-- I was alone on Desolation Peak and for all I knew for eternity, I was sure I wasn't going to come out there alive anyway” (DB, 178). Pelon tuntua korostaa alueen sankka sumu, joka kuitenkin pelon tapaan väistyy aamun koittaessa. Rayn käyttämä, vanhahtava ilmaus ”Lo” (DB, 179) ohjaa lukijan luentaa edelleen kohti Raamattua.

Luontoon sopeutumista seuraa kuitenkin kuvitelma ympäröivän maiseman omistamisesta. Kuten Ray alueella näkyvistä vuorista ylöspäin ajattelee: ”-- it was all mine, not another human pair of eyes in the world were looking at this immense cycloramic universe of matter” (DB, 179). Hän pyrkii nyt siis kuin hallitsemaan luontoa ja samalla omaa pelkoaan asettamalla itsensä luonnon yläpuolelle. Ekopsykologi Kirsi Salonen (2006, 49) tiivistää vastaavanlaisen ilmiön siten, että ihmisen usko luonnon kaikkivoipaisesta hallitsemisesta ei saa lopulta aikaan muuta kuin valheelliseen turvallisuuden tunteen. Vuoristoilla ollessaan Ray toisinaan kyllä tuntee iloa ja tyytyväisyyttä, rinnastaen tällöin jopa alueen hyönteiset ystävikseen sekä mieltämällä näin itsensä osaksi luontoa. Laajemmin maailman syntyä pohdittuaan hänessä herää kuitenkin toive Jumalan konkreettisesta läsnäolosta. Se poistaisi yksinäisyyden ja tarjoaisi ehkä vastauksen elämän perimmäiseen totuuteen vastoin hiljaista, persoonattomaksi koettua luontoa: ” -- I'd go out and sit in the grass and meditate facing west, wishing there were a Personal God in all this impersonal matter” (DB, 181).

Dharmapummeihin näyttääkin sisältyvän syvempi eksistentiaalinen kysymys oman itsensä ja paikkansa löytämisestä yhteiskunnassa ja maailmassa, mikä on laajemmin osa postmodernin kirjallisuuden kysymyksiä (Ks. Vartiainen 2013, 98–100). Etsintä kuvastuu Rayn toiminnassa ajalehtimisena kaupungin ja luonnon välillä, joihin hän tuloksetta koettaa asettua. Kuten hän pohtii ollessaan Meksikossa kaupungin ja luonnon rajalla, kasvillisuuden seassa junaradan reunalla: ”Where would I find a quiet place to meditate in, to live in forever?” (DB, 95). Raylla on toistuva tarve hakeutua luontoon. Kerta toisensa jälkeen kuitenkin ideaalin rikkoutuminen tai perustarpeiden, kuten ravinnon hankkimisen ja turvallisuuden tunteen täyttymättömyys saa hänet palaamaan kaupunkiin. Konkreettisen Jumalan sijaan vuoriston taivaalle ilmestyy teoksen lopussa sateenkaari, jonka nähdessään Rayn tekee mieli rukoilla. Se ei tarjoa Rayn luonnosta etsimää totuutta, mutta saa hänet oivaltamaan jotain olennaista: ”Why worry ever any more?” (DB, 184). Totuuden etsintä lakkaa ja Raamatun vedenpaisumusmyytin mukaisesti sateenkaaren voidaan lopulta laajemmin nähdä symboloivan Raylle sovintoa luonnon ja ihmisen välillä. Näin hän ymmärtää ihmisenä väistämättömän paikkansa osana ihmisasutusta ja kulttuuria, mikä myös herättää hänessä haikeutta: ”Now comes the sadness of coming back to cities [...]” (DB, 186).

6 PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkimuksessa tarkastelin, millaisia erityisesti hyvinvointiin liittyviä merkityksiä luonto saa Dharmapummien päähenkilö Ray Smithin fokalisoimana, millaisena hänen luontosuhteensa kuvastuu sekä miten hänen sisäinen luontonsa on yhteydessä ulkoiseen luontoon. Rayn kerronnan kautta luonto kuvastuu teoksessa kaikkiaan idealisoituna ja elvyttävänä ympäristönä, jonne vetäytytään meditoimaan ja tavoittelemaan valaistumista sekä olemassaolon perimmäistä totuutta. Klassiselle pastoraalille ominaisesti luonto myös esiintyy kaupunkia parempana vaihtoehtona, josta käsin päähenkilö kaupunkielämää kritisoi. Päähenkilön ja luonnon välinen suhde hahmottuu teoksessa problemaattisena, mutta myös toiveikkaana, mikä on ekokriittisen ja ekopsykologisen kirjallisuudentutkimuksen lähestymistavan kannalta antoisaa huomata.

Keskeisimpänä luonnon saamista merkityksistä korostuu kauneus. Rayn kerronnan kautta luontomaisemia ihannoidaan ja niistä inspiroidutaan. Kauniilla ympäristöillä on teoksessa Raylle rentouttava ja rauhoittava vaikutus ja luonnon voidaan näin tulkita vastaavan alussa esittämieni ennakko-oletusten mukaisesti pysähtymisen paikkaa. Tällainen luonnossa oleminen kuvastuu lisäksi kokemuksellisenä ja ei-kielellisenä, jolloin se ilmentää mainitsemaani ekopsykologi Riitta Wahlströmin näkemystä hyvinvoinnin rakentumisesta. Samanlaista olemista edustaa myös Rayn meditoiminen luonnossa, jolloin luontoyhteys kuvastuu henkisenä.

Kauneus perustuu kuitenkin paljolti myös Rayn omalle kuvittelulle ja luonnon idealisoinnille, eikä aina luontoon sellaisenaan, mitä voidaan pitää ekokriittisen tarkastelun kannalta ongelmallisena. Rayn luontosuhde kuvastuu tässä mielessä ristiriitaisena. Ristiriitainen luontosuhde vastaa Juvosen (2005) tutkimustuloksia ja on hänen mukaansa tyypillistä myös muiden Kerouacin teosten hahmoille. Päähenkilö lisäksi samaistaa omia tunteitaan usein suoraan luontoon, mikä ilmentää sisäisen luonnon, siis psyyken, ja ulkoisen luonnon välistä huomattavan vahvana kuvastuvaa yhteyttä teoksessa. Se on kuitenkin myös luonnon jäämistä sivuun ja ihmisen asettumista keskiöön. Tässä mielessä Rayn luontosuhde kuvastuu antroposentrisenä eli ihmiskeskeisenä.

Ray ei kuitenkaan kohtaa luontoa Dharmapummeissa pelkästään visuaalisesti, vaan myös fyysisesti. Matterhorn-vuoristo villinä luontona tarjoaa puitteet retkeilylle ja vuorikiipeilylle, siinä missä epätasaisessa maastossa kulkeminen parantaa Rayn jalkojen laskimotulehduksen. Korkea ja kaupungista kaukana oleva vuoristoympäristö pitää Rayn erossa alkoholista, jonka käyttö kuvastuu hänelle ongelmana läpi teoksen. Ekokritiikin tutkija Terry Giffordin pastoraalikirjallisuudelle

kehittämien vetäytymisen ja paluun motiivien tarkastelun myötä ekokritiikin tavoitteleva kulttuurin ja luonnon välinen neuvottelu ilmenee Rayn liikkeenä kaupungin ja luonnon välillä sekä tarpeena hakeutua omien luontoideaalien rikkoutumisista huolimatta yhä uudelleen vetäytymään takaisin luontoon.

Ajelehtimista voidaan kuitenkin pitää tärkeänä, sillä se mahdollistaa Raylle niin heikentyneen luontosuhteen vahvistamisen kuin myös uudenlaisen luontosuhteen kehittymisen. Dharmapummit oletusteni mukaisesti ilmentääkin päähenkilön yrityksiä palauttaa yhteyttään niin sisäiseen eli omaan luontoonsa, kuin myös ulkoiseen eli ympäröivään luontoon. Vastoin esittämiäni ennako-oletuksia luontoyhteyden palautuminen tapahtuu lineaarisen sijaan kuitenkin kehitysvaiheiden kautta: ideaalien rikkoutumisten myötä oivallukseen siitä, että luonto tulee ottaa vastaan sellaisenaan. Oivalluksesta huolimatta Ray ei lopulta siltikään lakkaa idealisoimasta tai mystifioimasta luontoa. Toiveikkaana voidaan kuitenkin pitää sitä, että teoksessa Ray selkeästi ihailee luontoa ja luonnonläheistä elämäntapaa, jota hänen ystävänsä Japhy edustaa. Laajemmin tämän voidaan nähdä olevan suunta kohti ekosentrisyyttä, luontokeskeisyyttä. Väitänkin, että teoksessa näkyy samoja aiheita, jotka nousivat myöhemmin 1960-luvulla ympäristökeskustelun myötä pinnalle.

Ekokritiikki on suuntauksena laaja, siinä missä myös Dharmapummien luontokuvaus on varsin kattavaa. Tämän tutkimuksentekoon liittyvän haasteen ratkaisin tuomalla analyysissä esille keskeisimmiksi tulkitsemani havainnot. Ekopsykologisen lähestymistavan haasteeksi puolestaan esitin, että ennakkotietämykseni Kerouacin terveydestä voi ohjata fiktiivisen tekstin tulkintaa. Se ei kuitenkaan osoittautunut ongelmaksi, vaan teoksessa kuvatut päähenkilön terveysongelmat tulivat selkeästi esille ja loivat näin hyvän lähtökohdan ekopsykologiselle tarkastelulle. Näenkin, että ekokritiikkiä ja ekopsykologiaa yhdistävää kirjallisuudentutkimuksen lähestymistapaa voisi jatkossa hyödyntää myös muiden Kerouacin romaanien tarkasteluun. Erityisen kiinnostava kohde saattaisi olla vuonna 1965 ilmestynyt romaani *Desolation Angels* (suom. *Desolationin enkelit*, 2004), sillä se kuvaa laajemmin Dharmapummien lopussa esiintyvää *Desolation peak* -vuoristoa ja tapahtumia siellä.

LÄHTEET

Kohdeteos

Kerouac, Jack 2006 (1958). *The Dharma Bums*. London: Penguin books. Penguin Classics Deluxe Edition.

Tutkimuskirjallisuus

Buell, Lawrence 1996. *The Environmental Imagination: Thoreau, Nature Writing and the Formation of American Culture*. Cambridge; London: The Belknap Press of Harvard University Press.

Clarke, Christopher 2008. *The Rucksack Revolution: the Beat Generation's Views of Nature*. A Thesis in The Department of History. Master of Arts. Concordia University, Canada. <https://spectrum.library.concordia.ca/id/eprint/975617/1/MR40812.pdf> (18.11.2021).

Daw, Sarah 2018. *Writing Nature in Cold War American Literature*. Edinburgh: Edinburgh University Press. Modern American Literature and the New Twentieth Century.

“dharma.” *Merriam-Webster.com Dictionary*, <https://www.merriamwebster.com/dictionary/dharma> (23.11.2021).

Fisher, Andy 2013. *Radical Ecopsychology, Second Edition: Psychology in the Service of Life*. New York: State University of New York Press. SUNY series in Radical Social and Political Theory.

Garrard, Greg 2011 (2004). *Ecocriticism*. Second edition. London; New York: Routledge.

Gifford, Terry 2001 (1999). *Pastoral*. London: Routledge.

Glotfelty, Cheryll 1996. Introduction: Literary Studies in an Age of Environmental Crisis. Teoksessa Cheryll Glotfelty & Harold Fromm (ed.), *The Ecocriticism Reader. Landmarks in Literary Ecology*. Athens: The University of Georgia Press, xv–xxxvii.

Haapala, Arto 2015. Mitä on esteettinen hyvinvointi? Teoksessa Arto Haapala, Kalle Puolakka & Tarja Rannisto (toim.), *Ympäristö, estetiikka ja hyvinvointi*. Helsinki: SKS, 19–39.

Hirvi, Jussi 2006. Johdanto. Terve mieli terveessä luonnossa. Teoksessa Irma Heiskanen & Kaarina Kailo (toim.), *Ekopsykologia ja perinnetieto*. Helsinki: Green Spot, 11–20.

Juvonen, Johanna 2005. *Retkiä yksinkertaiseen elämäntapaan: ympäristötietoisuus ja buddhalaisuus Jack Kerouacin romaaneissa* On the Road, The Dharma Bums ja Big Sur. Yleisen kirjallisuustieteen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Helka-kirjastot. (20.10.2021).

- Kantola, Janna 2008. Runoja, metaforia ja symboleja. Teoksessa Outi Alanko-Kahiluoto & Tiina Käkelä-Puumala (toim.), *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*. Helsinki: SKS, 271–289.
- Kerridge, Richard 1998. Introduction. Teoksessa Richard Kerridge & Neil Sammells (ed.), *Writing the Environment. Ecocriticism and Literature*. London & New York: Zed Books Ltd, 1–9.
- Kirjavainen, Hanna 2009. *Matka muumiperheen mielenmaisemiin. Ekokriittinen ja ekopsykologinen näkökulma Tove Janssonin teokseen Pappan och havet*. Suomen kirjallisuuden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-19813> (22.10.2021).
- Käck, Elin 2020. "Horrible washing sawing": ecology and anthropocentric sublimity in Jack Kerouac's *Big Sur*. *Journal of Modern Literature* 43(2), 152–164. <https://doi.org/10.2979/jmodelite.43.2.09>
- Lahtinen, Toni & Markku Lehtimäki 2008. Johdatus ekokriittiseen kirjallisuudentutkimukseen. Teoksessa Toni Lahtinen & Markku Lehtimäki (toim.), *Äänekäs kevät. Ekokriittinen kirjallisuudentutkimus*. Helsinki: SKS, 7–28.
- Laine, Petra 2020. *Tove Janssonin saaristoidylli ja sen uhkakuvat. Ekokriittinen tutkimus romaanista Sommarboken*. Kirjallisuustieteen kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202012108699> (22.10.2021).
- Lummaa, Karoliina, Vuorisalo, Timo & Rönkä, Mia 2012. Ympäristötutkimus – monta tiedettä, monta monitieteisyyttä. Teoksessa Karoliina Lummaa, Mia Rönkä & Timo Vuorisalo (toim.), *Monitieteinen ympäristötutkimus*. Helsinki: Gaudeamus, 15–23.
- Nicosia, Gerald 1986 (1983). *Memory Babe. A Critical Biography of Jack Kerouac*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Phillips, Rodney. L. 1996. *"Forest Beatniks" and "Urban Thoreaus": Beat Literature and Nature*. Program in American Studies. Doctoral. Michigan State University. <https://doi.org/doi:10.25335/M50P0X150> (22.10.2021).
- Roszak, Theodore 1993 (1992). *The Voice of the Earth. An Exploration of Ecopsychology*. New York: Simon and Schuster.
- Salonen, Kirsi 2006. Ihminen on luontoa. Teoksessa Irma Heiskanen & Kaarina Kailo (toim.), *Ekopsykologia ja perinnetieto*. Helsinki: Green Spot, 49–70.
- Steinby, Liisa 2009. Aika, paikka ja subjekti Genetten narratologiassa. Teoksessa Samuli Hägg, Markku Lehtimäki & Liisa Steinby (toim.), *Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen*. Helsinki: SKS, 78–110.
- Unsworth, Sara, Sean-Kelly Palicki & Jim Lustig 2016. The Impact of Mindful Meditation in Nature on Self-Nature Interconnectedness. *Mindfulness* 7(5), 1052–1060. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1007/s12671-016-0542-8>

- Valli, Katja 2012. Psykologia. Teoksessa Karoliina Lummaa, Mia Rönkä & Timo Vuorisalo (toim.), *Monitieteinen ympäristötutkimus*. Helsinki: Gaudeamus, 49–54.
- Vartiainen, Pekka 2009. *Barokki, klassismi, valistus ja romantiikka länsimaisen kirjallisuuden historiassa*. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Vartiainen, Pekka 2013. *Postmoderni kirjallisuus. Länsimaisen kirjallisuuden historia 1945–2000*. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Wahlström, Riitta 2006. Miten luonto kuntouttaa? Ekoterapiaa käytännössä. Teoksessa Irma Heiskanen & Kaarina Kailo (toim.), *Ekopsykologia ja perinnetieto*. Helsinki: Green Spot, 78–89.